

Список літератури:

1. *Диба М.* Вплив глобалізації на банківську систему України / Михайло Диба, Євген Осадчий // Вісник НБУ. — 2011. — № 11. — С. 19—24.
2. Основні показники діяльності банків України / НБУ. — Режим доступу :http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.

УДК 657.41:330.142.21

Ф. П. Беда,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів,
Державний інститут підготовки кадрів

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Проблема інтеграції України до світового господарського простору на паритетних підставах ставить перед вітчизняною економічною наукою низку надзвичайно актуальних завдань, зокрема дослідження однієї із складових ресурсного потенціалу країни — людського капіталу.

Актуальність проблеми полягає в такому. Соціально-економічний розвиток України у значній мірі залежить від основного багатства суспільства — людського капіталу. Тому проблема формування, розвитку та капіталізації трудового капіталу є складовою розвитку і розміщення продуктивних сил нашої держави.

Дослідження теорії людського капіталу набуло особливої актуальності в розвинутих країнах світу у 60-х роках минулого століття. Великий внесок у розвиток теорії людського капіталу зробили американські вчені Т. Шульц і Г. Беккер.

Питанням теорії та методології людського капіталу в Україні займаються вчені В. Антонюк, Д. Богиня, О. Бородіна, О. Грішнова та ін.

Перш за все необхідно визначитися з сутністю поняття «людський капітал». Під людським капіталом розуміють сукупність продуктивних якостей працівника. Він включає в себе набутті знання, навички, а також мотивацію та енергію, які використовуються для створення матеріальних і духовних благ [1].

Загострення конкурентної боротьби вимагають від працівника глибоких і різносторонніх знань, високого професіоналізму, здатності розвиватися, самовдосконалюватися, постійно вчитися і пристосовуватися до мінливих умов ринку. Всі ці якості потребують величезних затрат часу та грошових коштів, а отже можуть розглядатися як інвестиції в людський капітал. При цьому ними є не тільки витрати на освіту і професійну підготовку, покращення здоров'я, добробуту, але і витрати на міграцію і пошук роботи. Перша складова підвищує якість працівника як ресурсу, друга — гарантує ефективну реалізацію людського капіталу.

Метою дослідження є аналіз процесу формування та відтворення людського капіталу в Україні на сучасному етапі розвитку її економіки.

В процесі аналізу були виявлені чинники формування та відтворення людського капіталу в нашій державі, які істотно послаблюють її конкурентні позиції. До них можна віднести:

— низький рівень фінансування розвитку людського капіталу. Так, видатки на охорону здоров'я та освіту в Україні є значно нижчим ніж у країнах з розвинутою економікою [4].

У 2012 році витрати на охорону здоров'я склали 7,0 %. Для порівняння: у США — 16,2 %, Франції — 11,7 %, Німеччині — 11,4 %;

— недостатнє фінансування освітніх послуг. Хоча обсяг видатків на освіту в Україні має тенденцію до збільшення, а саме: у 2009 році — 65,831 млрд грн або 6,29 %; 2010 році — 77,323 млрд грн або 6,56 %; 2011 році 79,0 млрд грн. або 6 % і 2012 році — 92,1 млрд грн або 6,99 % [3]. Зазначене збільшення носить здебільшого номінальний характер. Це пояснюється темпами інфляції, а не реальним зростанням коштів на освіту. У відсотковому відношенні до ВВП обсяг фінансування коливається у незначних межах [3];

— спостерігається зниження ефективності інвестицій в освіту. Відносна легкість її отримання, зниження якості підготовки у ВНЗ призводить до того, що надалі відбувається процес знецінення дипломів про вищу освіту [2].

Зазначені чинники, що негативно впливають на процес формування та відтворення капіталу, призвели до соціально-економічних наслідків, серед яких слід виокремити:

— поширення бідності внаслідок недостатньої, а подекуди — невиправдано низької оплати праці, особливо у сільській місцевості;

— нераціональної демографічної структури населення, що веде до збільшення питомої ваги осіб у віці 60 років і старше (понад 20 % населення);

— погіршення ситуації формування людського капіталу, що негативно впливає на рівень забезпечення економіки України кваліфікованими кадрами та перешкоджає удосконаленню її структури тощо.

На підставі наведеного можна запропонувати заходи щодо покращення процесу формування та відтворення людського капіталу:

— у національних і регіональних програмах охорони здоров'я передбачити питання покращення репродуктивного здоров'я населення;

— розробити та запропонувати державні програми підтримки спеціалістів;

— поступово привести рівень фінансування розвитку людського капіталу до рівня економічно розвинутих держав світу;

— розробити та запропонувати принципи економічної зацікавленості роботодавців у створенні безпечних умов праці;

— унормувати питання благодійної діяльності у сфері фінансування соціальних програм з метою стимулювання надходження благодійних внесків у фонд розвитку людського капіталу.

Розробка та реалізація цих заходів дозволить посилити зв'язок між рівнем освіти і кваліфікації персоналу та розмірами заробітної плати; підвищити якість загальної та професійної освіти; покращити умови праці; розробити спеціальні програми щодо підвищення рівня людського капіталу.

Список літератури

1. Бакай В. Й. Проблеми вкладання інвестицій у людський капітал в Україні // В. Й. Бакай, К. П. Хитра / Вісник Хмельницького національного університету. — 2008. — № 5 — С. 215.

2. Бородіна О. Людський капітал як основне джерело економічного зростання / О. Бородіна // Економіка України. — 2003. — № 7. С. 48—53.

3. Чекан І. А. Якість життя як чинник конкурентоспроможності економіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/April/9.htm> (дата звернення 17.04.2012)

4. Яценко В. М. Інвестування у людський капітал в умовах трансформаційної економіки: регіональний аспект / В. М. Яценко, О. П. Кошулько // Фінанси України. — 2007. — № 5. — С. 48—54.